

No. 1 (Pg 98). Oghiagbephan, A. D. (2015). Restructuring Educational Goals for National and Economic Development in Nigeria in Journal of Research and Method in Education. Vol. 5 ISSU 4 ISSN: 2320 – 788.

Ogwu, E. N., Omeju, M. O., and Nwokenna, E. N. (2014). Structural Curriculum Reform and Unemployment among Youths in Nigeria: Implication for Peace and Development in International Journal of Humanities of Social Sciences and Education (IJHSSE) Vol I. (Pg. 44). Umar, J. S. (2014). Teaching Hausa as a Second Language (L₂). Katsina: Daris Publishers.

Wikipedia (2010). The Igbo organization. New England INC (1 ONE) 2010.

Ihe Ịma Aka N'ihu Cheere Asụsụ Igbo Aka Mgba N'iji Ntaneeti Rụputa Ọrụ

Ifeyinwa Cordelia Isidienu

Department of Igbo, African and Communication Studies

Faculty of Arts

Nnamdi Azikiwe University, Awka

ifyisidienu@gmail.com, ic.isidienu@unizik.edu.ng

and

Chidimma Angela Ekeh

Nnamdi Azikiwe University, Awka

Ụmịedemede

Nchọcha a lebara anya n'ihe ịma aka n'ihu cheere asụsụ Igbo aka mgba n'iji ntaneeti rụputa ọrụ. Ọrụ ntaneeti na-arụ n'oge ugbo a dị ọtụtụ site n'izu ahia ruo n'asụsụ, agụm akwụkwọ, mgbasa ozi, omenaala, na ime njem. N'oge ugbo a ụfọdụ ndị Igbo anaghị enwe mmasị ịgụ ma ọ bụ ịsụ asụsụ ha, tinyere inwe mmasị n'ebe mmekọrịta dị n'etiti asụsụ Igbo na ntaneeti dị. N'otu aka ahụ e nweghị ọzuzu maka iji ntaneeti eme ihe na-ebe ọtụtụ ndị nkuzi asụsụ Igbo nọ; nke a na-enwe nkọwa okwu nke asụsụ Igbo zuru oke n'owa ntaneeti. N'ihia ya ka nchọcha a ji lebaa anya na nsogbu iji ntaneeti arụ ọrụ na-enye ndị nkuzi na ndị chọrọ ịmụta asụsụ Igbo. E lebakwara anya ka iwebata nkọwa okwu Igbo n'owa ntaneeti ga-esi enye aka n'ebe asụsụ Igbo dị. Ọ bụ nchọcha nkọwa nke e sitere n'ajụjụ ọhụrụ were nweta ngwa ọrụ e jiri mee nchọcha a. A tūlekwarā atụtụ Ike Agbụrụ Asụsụ (Ethnolinguistic Vitality Theory), nke si n'aka Giles, Bourhis and Taylor (1977). A ga-esite na nchọcha a, nyere ndị nkuzi aka ịhụ ka ọwa ntaneeti ga-esi mee ka nkuzi dị mfe. Ọ ga-eme ka ụmụ akwụkwọ ndị na-agụ asụsụ Igbo mata na ọ bughị ihe efu ka ha na-eme n'iji ntaneeti arụ ọrụ na ha nwere ike isi n'uzọ dị otu a kpata ego n'ihia n'owa ntaneeti bụ nke ọhānaeze ji arụ ọrụ kwa ụbọchị. Nchọcha a ga-enyekwara ha aka isi n'uzọ ọwa ntaneeti were mụta asụsụ Igbo. Ọ dị mkpa ịkawlite asụsụ Igbo n'ogo iji ya na-aruputa ọrụ n'asụsụ Igbo, nke a ga-enye ndị mmadụ mgbazi mgbe ha mere nsuhie ma ọ bụ ndehie n'asụsụ Igbo.

Okwu mmalite

Asụsụ Igbo bụ nke ụfọdụ ndị Igbo na-eleghara anya nke ukwuu ma were asụsụ ndị mbịambịa bụ asụsụ bekee hiwe isi. Onọdụ a mere ka asụsụ Igbo buru nke nọ n'onọdụ mwute na anya mmiri n'ihị na otutu ndị nne na nna bụ ndị huru asụsụ Igbo di ka ihe e nweghi ihe e ji ya eme. Nke a mere na ụfọdụ anaghi echeta ya n'echiche isuru umu ha asụsụ Igbo ebe ha na-adokwa onye o bu la nọ ha nso aka na nti ka ha ghara isu Igbo ebe umu ha nọ. Ndi di etu a chefuru na o bu asụsụ onye na-ekwu ebe onye si, ya bu na asụsụ onye bu njirimara onye. O bu n'ihị udi agwa a ụfọdụ ndị Igbo na-akpaso asụsụ Igbo mere Igbo ji na-anwu na-eleghi anya n'azu kwa ubochi. Ederede na akuko gbasara etu asụsụ di iche iche di na mba Afrika siru anwu malitere kemgbe njedebe afọ 1990 ma ka na-aga n'ihu. Onwunwu asụsụ Igbo n' ihị nleghara anya ndi nwe asụsụ Igbo bu ya kpata UNESCO jiri kwaa akwa ariri kwusie ike site n'ederede ha n'asụsụ Igbo nwere ike inwu ma o bu o gaghi agafe senchuri anyi nọ n'ime ya bu senchuri nke iri abuo na otu ma amaghi ihe e mere ya. O bu n'ihị onodụ di otu a ka nchocha a ji di mkpa iji cho uto di iche iche a ga-esi kwalite asụsụ Igbo ka ndi mmadu nwee mmasi na ya ozo.

Enyemaka Ntaneeti n'agumakwuko

Ntaneeti bu nnukwu netwok jikoro komputa di na mba uwa onu. Mmadu na-esite na ntaneeti zie ozi ma o bu kwurita okwu n'agbanyeghi ebe onye ahụ nọ. Ntaneeti sokwa n'otu uto e si agu akwuko n'oge di ugbo a. Di ka Sylvia (2002) si kwuo, iji ntaneeti na-agu akwuko nwere ike inye aka n'imuta na ikuzi ihe n'otu n'otu di ka, inyefe usa ngwa ngwa, mmepe nkurita okwu na nke ide ihe n'ibawanye mkpali maka mmuta n'idabere n'onwe ya. Nke a na-egosi na ntaneeti di nnukwu mkpa na mmuta. Ugwulebo na Okoro (2016) kowara na ntaneeti na-enyere umu akwuko aka site n'uzo di iche iche n'agbanyeghi nsogbu di iche iche e nwekwara ike inweta site n'iji ntaneeti aru oru n'ogige ulokwuko. N'ihị nke a, ka Oberiri na Timothy (2018) jiri kwue na onodụ enweghi e-libiri nke ga-enyere umu akwuko aka inweta ederede di iche iche na-egbughi oge so n'otu ihe na-adoghachi mmutaazu. N'aka nke ozo, Mohd (2017) na-ekwukwa na e nwere uru na oghom sitere n'iji ntaneeti aru oru n'ebe o metutara umu akwuko. Mana n'ebe asụsụ nọ, e nweela otutu mgbanwe, nke Zoe (2010) kwuru na o di otutu mgbanwe nke batara n'asụsụ mana n'ihị aka ntaneeti na-enyere asụsụ, o mere ka mgbanwe ndi ahụ di mfe ma dikwa osiso.

David (2017) mere ka a mata na ogo ndi mmadu si eji ntaneeti aru oru na-agbago kwa ubochi n'ihị ya, o kowara na owa ntaneeti bu nnukwu ngwaoru na-enyere mmuta aka iru oru n'ihị otutu ngwaoru mmuta ji aru oru bu site n'igwe ntaneeti ka ha si enweta ya. O mekwara ka a mata na ogo e ji akuzi asụsụ n'igwe ntaneeti na-amuba kwa ubochi. Nke a na-egosi na ntaneeti bu otu uto e si akwalite asụsụ. Ugwu (2013) kwadoro echiche a, site n'ikwu na asụsụ Igbo bu asụsụ ejimara ndi Igbo bu nke e nwere ike ikwalite site n'iji uto ogbara ohuru nke ICT nke putara infomeshun komunikeshun tekinoloji bu nke e ji eme otutu ihe n'oge ugbo a site n'ikerita akwuko agumagu di iche iche ruo na nzikorita ozi bu nke a na-enwe otutu ihe imaaka n'ihu n'akuku nke ndi nkuzi na umu akwuko. O tunyere alo di iche iche, uto ndi a ga-agbaso iji hu na ima aka ndi a na-ahu n'iji igwe ogbara ohuru ICT were na-akuzi asụsụ Igbo ga-abu akuko gara aga. N'otu aka ahụ, Ejiofor (2009) kowaputara na onye Igbo na-ekwu okwu n'asụsụ Igbo ugbo a, n'okwu bekee na-aka aputa ihe karia nke Igbo iji ziputa n'ihē o na-ekwu bu eziokwu. Ajuju ndi o juru gunyere:

- O nwere onye Igbo guru akwuko i matara nwere ike guo Igbo were were n'agwoko ghi ya asụsụ bekee?

- O bughi eziokwu na i choo izonari onye Igbo ihe taa, i dee ya n'asụsụ Igbo dowere ya na tebulu na be ya?

- I hụta okwu nnabata ndi Igbo na-aguru nnukwu onye obia ha bukwere onye Igbo n'ala Igbo, e dere n'Igbo?

Ejiofor (2009) deputakwara na o nwere ulokwukwo di n'ala Igbo taa, ebe a na-apia nwata ihe n'ihu na o suru Igbo, tinyekwara na otutu ndi nne na nna na-akporokwa umu ha tinye n'ulokwukwo ebe a naghị asu ma o bu na-akuzi asusu Igbo. N'otutu ezinaulo taa, o bu asusu bekee ka ha na-asu na be ha etu e si asu na be ndi ocha, ma nne na nna ma umuaka o bu ihe ndi a niile odee deputara na-egosi aka mgba na-echere asusu Igbo n'ubochi taata ma dowezi asusu Igbo n'onodu o hutara onwe ya taata n'ala Najjiria.

Atutu Nchocha

Otu n'ime atutu e elebara anya n'ebe a bu atutu Kenkwado Komputa Omumu (Computer supported Collaborative Learning Theory) putara ebe omumu weere onodu na mkparitauka nke na-adị ire site n'iji komputa ma o bu ntaneeti. O bu udi mmata a maara site n'ikekorita na imeputa ihe omumu n'etiti ndi sonyere na e ji nkanazu di ka uzọ isi na-enwe mkparitauka. Atutu Kenkwado komputa omumu nwere ike imejuputara na ntaneeti na klas si ya na gburugburu ebe mmata.

Stahl, Koschmann na Suthers (2006) kwuru na di ka mmadu na ibe ya na-eji komputa enwe mkparitauka n'etiti onwe ha, gosiri etu komputa si akwalite omumu asusu site na mkparitauka. Nke a gosiri na etu mmadu na ibe ya si enwe mmekorita nke gbadoro ukwu n'iji nkanazu di na komputa ma na-arurita uka bukwere etu mmadu ga-esi were komputa kwalite asusu ya site na mkparitauka di n'etiti mmadu na ibe ya.

Stahl, Koschmann na Smithers (2006) kwara na iji komputa kwalite asusu na omenaala ndi bu mkparitauka di n'etiti mmadu na ibe ya kwesiri ka e nwee mgbasaa ozi ohuu nke ga-enye aka kwalite asusu. Ha kwakwara na tupu nke a adi ire na nwata akwukwo kwesiri ima ka e si api komputa. O buru na e tinye anya n'atutu a, a ga-achoputa na e nwere ike iji komputa na ntaneeti kwalite asusu. N'aka nke ozo, ihe o putara bu na oge mmadu na-eji komputa eme mkparitauka, o ga-enye aka ikwalite asusu na omenaala ndi.

Atutu ozo e lebara anya nke e ji mee nchocha a kpom kwem bu atutu Ike Agburu Asusu (Ethnolinguistic Vitality Theory), nke si n'aka Giles, Bourhis and Taylor (1977). O bu eziokwu na atutu a kwara n'elu bu atutu kenkwado Komputa omumu metutara aka gbasara ntaneeti mana atutu Ike Asusu Agburu meturu aka n'uzo e si akwalite asusu nne na nna ma leba anya n'amumamu asusu nke abuo. Ihe bu nnukwu nsogbu asusu Igbo nwere bu asusu nke abuo. Ebe o bu n'asusu njiaruru (official language) nke ala anyi bu asusu bekee, atutu a lebara anya ka asusu nke abuo siru mmetuta asusu nne na nna ma choo uzo ikwalite Asusu nne na nna iji hu na o nweghi nke ga-emegbu ibe ya ma hukwa na asusu nne na nna agaghị anwu. Atutu a na-enyocha mmasi ndi nwe asusu nwere n'ebe asusu ha no; ya bu agwa ha na-akpaso asusu ha.

Ka ihe si gbata kwuru na mmekorita mmadu na ibe ya n'oge ugbo a, ndi mmadu na-achọ imu ma o bu karia otu asusu. Mgbe ndi mmadu malitere imu karia otu asusu, o na-eme ka ike asusu agburu ghara ibuzi ihe o bu na mbu. Onodu di etu a na-eme ka a gbaa mbo ikwalite asusu ahụ, na-ahazi ya, na-enye ya ndu ohuu, mee ka ike asusu agburu ahụ gbagote. O buru n'onodu imu karia otu asusu mmetuta asusu etu di njo, o na-eme ka ndi nwe asusu na-erubere asusu ozo isi, gafee n'asusu ozo, tinye asusu ahụ n'onodu nsogbu ma o bu n'onodu inwu anwu (Emenanjo 2010). O bu onodu isu otutu asusu na-akpata imu ma o bu inwe asusu di iche iche. Asusu bu omenaala ndi mmadu

nwe. O bu ya mere e ji agba mbọ ihu na ọnọdu a bu nke inwe asusu di iche iche agaghị ewetara ọdịmma ndi mmadu nsogbu.

Ebe Mgbado Ukwu Atutu Ike Asusu Agburu

Atutu Ike Asusu Agburu bu maka agwa ndi mmadu na-asu asusu ma o bu agburu na-asu asusu na-akpaso asusu ha. Ndi a maara malitere atutu a bu Giles, Bourhis and Taylor (1977). O bu atutu e ji amata ma o bu eleba anya n'ikwalite asusu nne na nna, leba anya n'amumamu asusu nke abuo, mata ma ndi nwe asusu ahụ ha no n'onodu onwu ma o bu ifu efu. N'ezie, atutu a bu ngwaoru e ji enyocha mmekorita mmadu na ibe ya n'ihe gbasara sayensi asusu nke mmerenotu.

Ikwa Ihe bu na asusu Nwere Ike

N'etu Giles, Bourhis na Taylor (1977) sirị kowaa atutu a, ihe e ji ama ike agburu o bu nwere n'asusu ha bu etu ndi nwe asusu ahụ si emekorita ihe, na-ahụ onwe ha di ka otu n'onodu o bu nwere na otu ndi ozọ mekorọ ihe onu. Ihe nke a putara bu na o buru na ike asusu agburu o bu nwere buo ibu hie nne, o ga-eme ka asusu ahụ nwee nkwalite, ghara inwu, di ndu di ka asusu otu agburu nwe (ya bu nke e jiri mara agburu ahụ) onye o bu ga-achọ ka a gunye ya na ndi asusu ha kwusi ike chīm, nwee nnukwu ike.

Ihe Ndi na-eme ka Asusu Agburu Nwee ike

E nwegasiri ihe ndi na-eme asusu agburu ka o buru nke nwere ike. Asusu anaghị enweta ike na nkiti. E nwere ebe ike ya si abia, n'ihu na osisi na-amị mkpuru oma, e nwere ihe na-enye ya mmiri. Di ka Giles, Bourhis na Taylor (1977) sirị kwuo, ebe ike asusu agburu si abia di ato;

- a. Ebe mbu bu n'okwa asusu no na ya.
- b. Nke abuo bu site n'etu e sirị nwee mgbanwe n'onuogugu ndi a muru ohuru, ndi nwuru anwu na ndi darala n'oria, n'ihe ndi ozọ na-eme n'agburu ahụ n'oge a kpu n'onu.
- c. Nke ato bu site n'enymaka asusu ahụ na-enweta site n'otu di iche iche.

Site na nkwa ha, ihe uzọ ato a asusu si enweta ike putara bu na tupu a na-atulekorita asusu na ibe ya iji choputa nke nwere ike na nke enweghi ma o bu nke Kara ibe ya nwee ike, a ga-elebariri anya n'uzọ ihe ato a Giles, Bourhis and Taylor (1977) tuputara. O buru ndi ike asusu agburu ha di ala, ha nwere ike jee lakpuo n'asusu ozọ ka ha n'ogo ka a ghara inwezi agburu na-asu asusu ahụ, mana o buru n'ike asusu agburu ahụ no n'ogo di elu, o ga-eme ka agburu ahụ choo ka asusu ha hapu inwu, chokwaa ka ha kwalite asusu agburu ahụ, mee ka omenaala agburu ahụ puo iche na gburugburu ha. Nke a bu maka ike asusu agburu di elu.

Mputara ya bu na atutu a bu atutu e ji enyocha ihe ndi ahụ di iche iche e ji mara etu ike asusu agburu ha. Itule okwa asusu no na ya ga-egosi ma o bu asusu na omenaala a na-akwanyere ugwu ma o bu na o bughị. O buru itule ka onuogugu ndi a muru ohuru na ndi nwuru anwu sirị gbata kwuru, a ga-achokwa imata etu onuogugu ndi a muru ohuru na ndi gawara mba ozọ nakwa ndi si mba ozọ bata sirị di. A ga-achọ ima etu opupu ndi puru apu sirị mmetuta ike asusu agburu ahụ nwere.

Ọ bụrụ ịtule ọ̀nọ̀dụ enyemaka asụsụ nwetara n'aka otu dị iche iche, a ga-achọ etu e si e ji asụsụ ahụ eme ihe n'otu, ụlọ mgbasaa ozi, ụlọ akwụkwọ, ndị egwu, n'ọrụ bekee, n'omenaala na ihe ndị ọzọ. Ụdị enyemaka a nwere ike bụrụ n'ime nchọcha, imeputa iwu e ji akuzi asụsụ ahụ. N'inyocha ọ̀nọ̀dụ enyemaka asụsụ nwetara, a ga-achọ ịma ka ndị otu dị iche iche ma ọ bụ ndị abụghị otu (ndị nne na nna, ezinaụlọ wdgz), ndị goọmenti, ndị ụlọọrụ, ndị ekpemekpe, ndị omenaala na ndị ndorondoro ọchịchị si enye aka n'ikwalite asụsụ ahụ. Ọ bụkwaazị enyemaka n'ebe asụsụ nọ ime ka e jiri asụsụ na-eme mgbasaa ozi n'akwụkwọ akụkọ na nke onyonyo.

Ka E si Etinye Atụtụ a N'ọrụ

E nwere usoro dị iche iche a ga-esi tinye atụtụ a n'ọrụ, ha bu;

- Ịmata ụdị agwa ndị mmadụ na-akpasọ asụsụ: E ji atụtụ a amata ebe a ga-eleba anya n'ịmata ụdị agwa ndị mmadụ na-akpasọ asụsụ agbụrụ ha, mata etu e si e ji asụsụ ahụ eme ihe n'agbụrụ ahụ, matakwa ebe a ga-etinye aka n'ime ka ndị mmadụ hụ asụsụ ha n'anya, kwenye n'ikwalite ya bụ asụsụ.

- Ịmata ụdị atumatụ a ga-eji nyere asụsụ agbụrụ ahụ aka: Na nkọwa nke Giles, Bourhis and Taylor (1977) atụtụ ike asụsụ agbụrụ na-enye aka ka a mata kpomkwem atumatụ a ga e ji nyere asụsụ agbụrụ ahụ aka.

- Ikpalite mmuọ ndị agbụrụ ahụ inwe mmasị n'imu asụsụ ha: Ụzọ ọzọ esi etinye atụtụ ike agbụrụ a n'ọrụ bụ site n'ime ka mmuọ ndị agbụrụ ahụ na-anụ ọkụ ma mee ka ha na-achọ inwe mmasị n'imu asụsụ ha.

- Ịchọputa ihe kpataara ndị mmadụ ji agbahapụ asụsụ nne na nna ha: Ihe ọzọ putara ihe n'atụtụ a bụ na ọ na-enye aka ka a chọputa ihe na-akpata ndị mmadụ ji agbahapụ asụsụ nne na nna ha na ihe ndị ahụ na-emekwuaazị ha inwe mmasị na ya.

- Iji ya mere ngwaọrụ nchọputa agwa: Atụtụ a bụkwaazị nnukwu ngwaọrụ e ji enye aka ịchọputa akparamagwa ndị nwe agbụrụ na-akpasọ asụsụ ha.

Mgbanwe Atụtụ a Gabigarala

Giles, Bourhis and Taylor (1977) dere na ọ bụ ọkwa asụsụ nọ na ya, ụdị mgbanwe metụtara ọ̀nọ̀gụgụ ndị a mụrụ ọhụrụ na ndị nwurula anwu, tinyere enyemaka e si n'otu n'uzọ dị iche iche nweta na-egosi ike asụsụ agbụrụ ọ bụla nwere. Giles na Johnson (1981) kwuru na mgbanwe e nwerela n'atụtụ a bụ ike asụsụ agbụrụ adịla ụdị abụọ; nke eziokwu na nke uche onye. Ha na-ekwu na ụzọ abụọ a dịcha mkpa n'ịchọputa ma ike asụsụ agbụrụ ọ bụla nwere ma o buru ibu ka ọ pere mpe (Bourhis, Giles na Rosenthal, 1981). Nke eziokwu bụ nke so n'uzọ atọ ahụ e kwuru na mbụ e ji achọputa ma asụsụ agbụrụ ọ bụ nke nwere ike ka ọ bụ nke enweghị. Nke mgbanwe putara ọhụrụ (ya bụ nke uche onye) bụ n'ihi ya ka Bourhis, Giles na Rosenthal (1981) jiri meputa usoro ịgba ndị mmadụ ajuju ọ̀nụ nke ha kpọrọ "sobjectivi Ethnolinguistics vitality questionnaire" (SEVq) n'asụsụ Bekee. Ihe ha jiri meputa ya bụ ka ha jiri ya na-amata echiche onye ọ bụla banyere otú nke ha nọ na ya n'asụsụ ha. Ihe mgbanwe na-egosi bụ n'uche onye abatala n'ihe ndị a na-enyocha iji mata ma asụsụ agbụrụ ọ bụla o nwere ike ka ọ bụ na o nweghị.

Ntucha Nchọcha

Ihe Ịmaaka cheere Asụsụ Igbo aka Mgba na Ntaneeti

A chọputara na e nwere otutu imaaka ma o bu nsogbu iji asusu Igbo aru oru n'owa ntaneeti. Ufodu n'ime ihe ndi a chọputara gunyere;

a. E nweghi mkpuru abiidi niile: - O bughị mkpuru abiidi asusu Igbo niile ka e nwere n'owa ntaneeti. O bu ezie n'oge ugbo a, a na-enwe mkpuru abiidi ndi bu ntupo di ka i, o, u n'owa ntaneeti mana mkpuru abiidi di ka n di ka o di na mkpuru okwu a bu anara bu nke a na-agaghị enweta n'owa ntaneeti.

b. E nweghi ngwaoru: Iji asusu eme ihe na ntaneeti abughị ihe a gba aka eme. A chọputara na e nwere ngwaoru di iche iche e nwere ike iji ma o bu ngwaoru ga-abiakota onu iji hu na e nwere ike ime nke a. Ngwaoru ndi di ka ekwenti, igwe komputa, modenu wdgz bu ngwaoru ndi na-enye aka ihu n'iji asusu Igbo n'owa ntaneeti nwere isi. O buru na mmadu e nwee mmasi iji asusu Igbo aru oru n'owa ntaneeti ma o nweghi ngwaoru ndi a, ime nke a agaghị enwe isi.

c. E nweghi netwoku: - Nke a bu nnukwu nsogbu a na-enwe n'iji ntaneeti aru oru. Ntaneeti bu owa ikuku nke putara na o bu site n'ikuku ka o si aga. Ikuku ntaneeti ji aru oru bu ya ka a na-akpo netwoku. O buru na mmadu a choo ime ihe n'owa ntaneeti ma o nweghi ikuku ma o bu netwoku ime nke a, ya bu ihe ga-abu nke enweghi isi n'ihu na netwoku bu isi ihe ntaneeti ji aru oru. O burugodi na mmadu adi njikere ma nwee ngwaoru e ji aru oru na ntaneeti ma netwoku adighi ya bu ihe agaghị enwe isi. A chọputara na netwoku so n'otu nnukwu ihe cheere asusu Igbo aka mgba na ntaneeti.

d. E nweghi ndi a zuru azu: - Iji ntaneeti eme ihe abughị egwu a chi utaba n'aka agba. O bu ihe a na-enwe ozuzu maka ya tupu i nwee ike ime nke a. E nweghi ndi nwere ozuzu n'uzo di iche iche e si etinye asusu Igbo n'oru n'owa ntaneeti bu nnukwu ihe imaaka ma o bu nsogbu a na-enwe n'iji ntaneeti aru oru n'ebe o metutara asusu Igbo.

e. E nweghi nkado: - Adighi agba aka ahụ nwata eze. E nweghi nkado bu nnukwu nsogbu na-echere ndi ji asusu Igbo eme ihe n'owa ntaneeti aka mgba. O buru na mmadu e nwee mmasi iji asusu Igbo eme ihe na ntaneeti ma o nweghi nkado iji nweta ozuzu maka ime nke a ma o bu o nweghi ngwaoru ma o bu ndi nwere ike inye ya ngwaoru iji hu na o mejuputara ebumnuche ya, o gaghi enwe ike ime nke a. E nweghi ebe a na-enweta nkado maka iji asusu Igbo aru oru na ntaneeti bu nnukwu nsogbu. Nke a bu oke na oru goomenti ma o bu ndi mmadu nwere ike ime nke a.

Uzo e nwere ike isi gbochie Imaaka n'ihu a na-enweta n'iji Asusu Igbo ruo oru na Ntaneeti

E kwesiri inwe ndi ga-aga ozuzu ihu n'abidi Igbo niile bu nke di n'owa ntaneeti iji si n'uzo di otu a hu na mkpuruokwu niile bu nke e nwere ike inweta na ntaneeti ma site n'uzo di otu a mee ka asusu Igbo gbanye mgborogwu na ntaneeti. Ozo goomenti kwesiri izulite ndi nkuzi maara nke ekwe na-aku n'ihe gbasara iji ntaneeti akuzi asusu n'ulo akwukwo di iche iche o kachasi ndi na-akuzi asusu Igbo.

Ebe o bu na netwoku bu isi ihe a na-eme na ntaneeti, ndi o di n'aka ya bu goomenti na ulo oru di iche iche n'ahu maka nke a ga-agba nnukwu mbo iji hu na a ga na-enwe netwoku oge o bu. Onye o bu kwa choro iji asusu Igbo aru oru n'owa ntaneeti ga-ahu na o nwara oko ya inweta ngwaoru ndi ahụ di mkpa maka iji asusu Igbo eme ihe n'owa ntaneeti. N'otu aka ahụ, goomenti kwesikwara ikwado ndi choro iji asusu Igbo eme ihe n'owa ntaneeti site n'inye haa ngwaoru, ebe ozuzu di mma, ndi ozuzu maara nke a na-eme n'ihe gbasara asusu na ntaneeti, iji mee ka ndi nwere mmasi ime nke a nwee ike ime ya na-enweghi odachi o bu.

Ihe ọ bụla mmadụ na-eme ọ kachasi n'ebe ọ metụtara mmụta bụ nke ọ kwesiri ka ọ nata ozuzu n'aka ndi maara nke e riri na ngalaba ahụ. Onye ọ bụla choro iji asusu Igbo eme ihe na ntaneeti ga-agba mbọ hụ na o nwetara ozuzu ndi kwesiri ekwesị na ọ ga-enweta iji hụ na a ọ ga-eme nke a nke oma.

Ndi Igbo kwesiri ime ka ọ buru ihe maara ha ahụ iji asusu Igbo akparita uka n'owa ntaneeti ebe ọ bụ na o nweghi asusu ọ na-asu kama ọ bụ asusu nke ọ bula e ji zie ya ozi ka ọ ga-eji zipu ya. N'otu aka ahụ ndi okammuta na ndi odee di iche iche e nwere n'asusu Igbo ga-etinyekwa otutu ihe ha dere n'asusu Igbo na ntaneeti. A ga-esikwa n'uzo di etu ahụ tinye ihe nchoputa di iche iche ya na nchocha ndi e merela n'asusu Igbo n'owa ntaneeti gbasara asusu Igbo biakwa nye ohere maka nkowa ihe ndi ahụ na bekee nke ga-eme ka ndi mba ozo abughi Igbo keta oke na ya.

Ndi nkuzi ji owa ntaneeti akuzi asusu Igbo kwesiri iche ihu n'ihe nsogbu a na-enweta n'iji ntaneeti akuzi asusu, ma chuo otutu aja iji hụ na nke a nwere isi n'ihu na onye na-arachaghi onu ya, uguru ga-aracha ya. Aja ahụ nwere ike gunye itinye ego akpa ha mana a ga na-eme nke a n'olileanya n'otu ubochi nsogbu ndi ahụ ga-abia na njedebe.

O kwesiri ka ndi Igbo na-emepe otu di iche iche e ji akuzi asusu na n'owa ntaneeti wee si n'uzo di otu a na-eme ka ndi ozo na-amata ihe gbasara asusu Igbo. Ndi na-enweghi ike imepe otu di otu a kwesiri isonye ndi nke ndi ozo mepere nke ufodu gunyere: Igbo bụ Igbo, Igbo Wikimedia, Igbo Online College, egwuregwundiIgbo.com, OgenendiIgbo.com wdgz ma site n'uzo di otu a na-akwado ha.

Ikwalite asusu Igbo n'uzo ogbara ohuru nke ntaneeti so n'otu ihe abughi ihe di mfe, ọ kwesiri ka e nwee nnoko ma ọ bụ ogbakọ ndi okachamara n'ihe gbasara asusu na ntaneeti iji hụ uzo a ga-esi eme ka ọ buru ihe di mfe.

O kwesiri ka e nwee nkowa okwu Igbo bụ kpoo n'owa ntaneeti iji nyere ndi choro imuta asusu Igbo site n'owa ntaneeti aka ime nke a. Iji hukwa na asusu Igbo na-aga n'ihu, onye ọ bula choro ime nchocha yitere isiokwu ga-elebaa anya nke oma n'ihe gbasara uru inwe nkowa okwu Igbo n'owa ntaneeti ga-abara ndi choro imu asusu Igbo.

Di ka ntaneeti na uzo ogbara ohuru ndi ozo na-enye aka na nkuzi na mmuta, ọ ga-adị mma ma ọ buru na e si n'uzo ndi a wee nyere asusu Igbo aka iji wepu ya n'ize ndu nke onwu ma ọ bụ ifu efu.

Mmechi

Ebe ọ bụ na asusu bụ isi mmekorita mmadụ na ibe ya, nakwa mmekorita puru iche mmadụ na Chukwu nwere, e wezuga asusu a gaghi na-enwe mmekorita. O bụ nnukwu ihe di mkpa ka e si na nchocha a mee iji hụ na asusu Igbo agaghi efu.

Ntaneeti di ka uzo ogbara ohuru bụ ihe nwere ezigbo opuru iche ma di mkpa iji kwalite asusu n'oge ugbo a n'ihu na ọ na-aga osiso n'inweta usa n'ihe a na-acho maka ya. Asusu Igbo bụ nke di oke mkpa na ndu onye ọ bula kporo onwe ya onye Igbo n'ihu ya, ọ bụ oke na oru onye ọ bula ihu na e chekwabara ya nke oma. Igwe bụ ike. N'ihu ya, ọ buru na a abiakota onu ihu na asusu Igbo ga-akwuru chim site n'iji ya eme ihe kwa ubochi, site na mkparitauka anyi na Waasapu, Fesbuuku, iziga ozi eleturoniiki (E-mail) wdgz, asusu Igbo ga-adikwa n'udi puru iche.

O buru na mmadụ akpoo oha ya mkpokoro, umuaka e were ya kpoo aja, mana e chekwaa ya, ọ buru ihe e chekwara echekwa. Ikwalite asusu bụ oru diiri onye Igbo ọ bula, ndi nna nna anyi ha gbara mbọ ihu na ha hafere anyi asusu Igbo n'aka, ọ bụ oru diiri anyi niile ma okenye ma umuaka

ihụ na a gaghi aga n'ala mmuo mụta oku o bịa n'ala mmadu o nyuo. Ihe asusu Igbo ga-abu n'odinihu di ndi Igbo niile n'aka.

- Edensibia Bourhis, R. Y., Giles, H. and Rosenthal, D. (1981). "Notes on Construction of a Subjective Vitality Questionnaire for Ethnolinguistic Groups." *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 2 (2), 145-155.
- David, (2017). "Internet Access and Education: Key Consideration for Policy Makers." *Internet Access and Education: Key Consideration for Policy Makers* www.internetsociety.org
- Ejiofor P. (2009) *Ibeku Ndi Igbo Maka Asusu Igbo*. Awka: Valid Publishers.
- Emenanjo, E. N. (2005). "ICT, Globalization & the Future of Human Language." In Ndimele (ed.) *Globalization & the Study of Languages in Africa*. Port Harcourt: Grand Orbit Communications & Emhai Press. Pp.1-18.
- Giles, H., Bourhis R. Y. and Taylor D. M. (1977). "Towards a Theory of Language in Ethnic Group Relations." In H. Giles (Eds.) *Language, Ethnicity and Intergroup Relations* London: Academic Press. Pp. 307-48.
- Giles, H., and Johnson, P. (1981). "The Roles of Language in Ethnic Group Relations." In J. C. Turner and H. Giles (Eds.). *Intergroup Behavior*. Oxford: Blackwell. Pp. 199-243.
- Mohd, (2017). "The Influnce of Internet Usage on Student's Academic Performance" *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. Vol. 7, No. 8.
- Oberiri, & Timothy, (2018). "University students' Usage of the Internet Resources for Research and Learning: Forms of Access and Perception of Utility" <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>
- Pavlenko, A. and Blackledge, A. (2003). "Negotiation of Identities in Multilingual Contexts Clevedon: Multilingual Matters." *Journal of Multilingual and Multicultural Developement*.
- Stahl, G., Koschmann, T., and Suthers, D. (2006). "Computer-supported Collaborative Learning: A Historical Perspective." In R. K. Sawyer (Ed.), *Cambridge Handbook of the Learning Sciences*. UK: Cambridge University Press. Pp. 409-426.
- Sylvia, C. (2000). *Internet Usage in Education*. *T.H.E. Journal*, 27(10), 12.
- Ugwu (2013). *The challenges in Teaching Igbo Language Using ICT Innovation* www.researchgate.net
- Ugwulebo and Okoro (2016). "Impact Of Internet Usage on The Academic Performance of Students: A Case Study of the University of Abuja" *International Journal of Scientific and Engineering Research* 7 (10) :1018.
- Zoe (2010). "How the Internet is Changing Language." *Technology reporter*, BBC News Published 16 August 2010.